

НАУКОВІ ДИСКУСІЇ

УДК 336.473

Т. Т. КОВАЛЬЧУК,
*професор, доктор економічних наук,
заслужений діяч науки і техніки України,
член Ради Національного банку України
(Київ)*

SOS — В УКРАЇНІ НЕОКОЛОНІАЛЬНА МОДЕЛЬ ВАЛЮТНОЇ ПОЛІТИКИ *

Зроблено акцент на проблемі, подальше ігнорування якої загрожує втратою економічного суверенітету у валютно-фінансовій сфері країни. Обґрунтовано, що абсолютна підпорядкованість НБУ вимогам і структурним "маякам" МВФ затверджує в Україні неокolonіальну модель валютної політики.

Ключові слова: структурні "маяки-вимоги" МВФ, борговий Монблан, міжнародні валютні резерви, політика "соціального номіналізму", неокolonіальна модель валютної політики.

T. T. KOVAL'CHUK,
*Professor, Doctor of Econ. Sci.,
Honored Worker of Science and Technique of Ukraine,
Member of the Council of the National Bank of Ukraine
(Kyiv)*

SOS — THE NEOCOLONIAL MODEL OF CURRENCY POLICY CAN BE PRESENT IN UKRAINE

The problems, whose further ignoring is dangerous by the loss of the economic sovereignty in country's currency-financial sphere, are indicated. It is substantiated that the absolute subordination of the National Bank of Ukraine to requirements and structural "beacons" of the IMF will established the neocolonial model of currency policy in Ukraine.

Keywords: structural "beacons-requirements" of the IMF, promissory Mont Blanc, international currency reserves, policy of "social nominalism," neocolonial model of currency policy.

У статті В.М. Гейця та А.А. Гриценка, присвяченій пошуку шляхів виходу з кризи, обговорюється в тому числі й проблема адекватності грошово-кредитної політики НБУ реальним умовам України [1]. Нині це питання набуває ще більшої актуальності.

Невід'ємна ознака незалежної держави — здатність розробляти і реалізовувати самостійну політику фінансово-економічного розвитку, яка б відповідала

Ковальчук Трохим Тихонович (Koval'chuk Trokhym Tykhonovych) — e-mail: trokhym44@mail.ru.

* Матеріал публікується в порядку дискусії, започаткованої академіком НАН України В.М. Гейцем і членом-кореспондентом НАН України А.А. Гриценком у статті "Вихід з кризи (Роздуми над актуальним у зв'язку з прочитаним)" // Економіка України. — 2013. — № 6. — С. 4–19.

загальноцивілізаційним закономірностям і тенденціям. Це аксіома, проте впродовж усіх років своєї незалежності і всупереч національним інтересам та намірам Україна впритул наближалася (передусім, у валютно-фінансовій сфері) до втрати економічного суверенітету. Основним ідеологом і генератором такої загрозливої ситуації в Українській державі, на нашу думку, є Міжнародний валютний фонд. З перших днів вступу України до МВФ (березень 1992 р.) він зумів повністю підпорядкувати собі функціонування центрального банку (далі – НБУ) нашої держави. За 22 роки тісна співпраця МВФ і НБУ, на наше переконання, принесла в українську національну економіку системні загрози та непомірні фінансові проблеми.

Про неминучість нанесення відчутної шкоди і ризику ми попереджали ще на початку співпраці української влади з Вашингтонським консенсусом, застерігаючи, що незалежній Україні “відводиться роль смиренного послухника” [2]. Час, на жаль, повністю підтвердив наші найгірші прогнози. При аналізі передумов можливого отримання кредитів від МВФ за програмою “stand-by” (видача певної суми частками з постійним моніторингом і контролем ключових засад державної фінансово-економічної політики) закладалася реальна можливість запустити в дію неокolonіальну модель валютної політики країни-реципієнта [3].

Нагадаємо, що під тиском МВФ Україна на законодавчому рівні відмовилася від використання власних емісійних ресурсів для розв’язання загальнодержавних проблем. Так, Закон України “Про Національний банк України” містить у собі статтю прямої дії, яка забороняє центральному банку “надавати прямі кредити як у національній, так і в іноземній валюті на фінансування витрат державного бюджету України”. Це була принципова передумова надання Україні так званої “допомоги” з боку міжнародних фінансових інституцій у перші роки незалежності. Аналогічну заборону було продубльовано в Бюджетному кодексі України, а ще раніше – у відповідному Законі України*.

Саме з цих нормативно-правових актів розпочалася епопея формування українського зовнішнього боргу, який нині набув хронічно загрозливих обсягів. За даними Спецдоповіді МВФ щодо країн Східної, Центральної і Південно-Східної Європи, розмір гарантованого державного боргу України у 2014 р. становитиме *не 62% ВВП (як оцінює НБУ), а 68% ВВП, і на кінець 2015 р. – 73,4% ВВП*, хоча для української економіки його економічно безпечний розмір не повинен перевищувати 40% ВВП [4, с. 10]. Як бачимо, закладена зарубіжними “маяками” принципова заборона на те, щоб у випадку гострої необхідності за рахунок власних грошових ресурсів фінансово допомагати суспільству й державі, призвела до ситуації, коли країна вимушена жити за рахунок зовнішніх позик, при цьому перманентно нарощуючи “борговий Монблан”.

Перебуваючи в борговій пастці, нинішнє державне керівництво вимушене йти на всі умови, передбачені угодою “stand-by” щодо врахування всіх заявлених МВФ рекомендацій-вимог і так званих “структурних маяків” [5]. При цьому йдеться про мінімальний дефіцит державного бюджету і скорочення його видаткової компоненти, оптимізацію бюджету НАК “Нафтогаз України”, лібералізацію валютного ринку, стабільність банківської системи і покращення у країні бізнес-клімату. Окремий структурний “маяк-вимога” від МВФ – обмеження на-

* Про реструктуризацію боргових зобов’язань Кабінету Міністрів перед Національним банком України : Закон України № 1697-III від 20.04.2000.

явних пілг для аграрного сектору, і це попри те, що він слугує потенціалним локомотивом національної економіки.

Встановлюючи максимально низький "маяк" бюджетного дефіциту (на рівні 3%), МВФ, утім, ігнорує той факт, що впродовж багатьох років у розвинутих країнах стабільно закладають досить високий рівень бюджетного дефіциту. Так, Великобританія завершила 2013 р. з дефіцитом 8,8% ВВП. На такому самому рівні перебувають бюджетні дефіцити США та окремих країн ЄС. Штучно обмежений дефіцит бюджету — це своєрідна "бомба економії" (так вважає і Нобелівський лауреат П. Кругман [6]), оскільки породжує перманентну боргову залежність.

Найбільш небезпечним і неприйнятним є те, що, закладаючи мінімальний "маяк" бюджетного дефіциту, МВФ ігнорує колосальні витрати, які нині несуть Українська держава та її економіка у зв'язку з бойовими діями на сході країни та наступним відновленням зруйнованих інфраструктури та житла на Донбасі. Коли у процесі переговорів представникам МВФ указали на цю драматичну дійсність, то керівник місії Н. Георгієв припустив, що "зведений фіскальний і квазіфіскальний дефіцит * з урахуванням коригувань може зрости на 0,5% порівняно з показниками, закладеними до програми" [5, с. 7]. Зарубіжні фінансові організації, передусім МВФ, замість того, щоб списати з України (враховуючи російську агресію щодо неї і стрімко зростаючі через це військові витрати) попередню заборгованість, навпаки, стимулюють отримання так званої кредитної допомоги в режимі "big-bang", тобто сильних шоків ударів.

Про небажання офіційних представників МВФ реагувати на загрозливу фінансово-економічну ситуацію в Україні свідчить, наприклад, такий інструкційний посил: "Нетрадиційна грошово-кредитна політика в перспективі може бути, як і раніше, виправданою, якщо економічна ситуація не покращиться або навіть погіршиться. При погіршенні ситуації без надмірного ризику інфляції політика, скоріше за все, буде, як і раніше, правильною (тут і далі курсив мій. — Т.Т.К.), особливо у випадку якихось нових потрясінь у сфері функціонування фінансових ринків" [7]. Здоровий глузд не сприймає настанов з рівнем аномальності — якщо все буде погано, то сьогоднішня політика правильна.

Так, на вимогу МВФ до Податкового кодексу внесено зміни, які підвищують ставки податків. У цьому ж контексті уряд країни планує у 2015 р. максимально обмежити розмір фонду заробітної плати бюджетного сектору, знизивши його до рівня 10,2% ВВП, а також відчутно скоротити видатки на соціальну сферу (з цією метою встановлюється межа видатків Пенсійного фонду).

Не можна продовжувати миритися з тим, що Україна, яка органічно містить у собі генокод цивілізованої Європи, демонструє неприпустимо великий розрив у рівнях життя працюючого населення. Нині в реальному секторі економіки частка зарплати в собівартості випущеної продукції не перевищує 6–7%, тоді як у країнах Західної Європи, до стандартів якої ми, здавалося б, прагнемо долучитися, даний показник сягає 45%. У поточному бюджетному році погодинну оплату праці в Україні затверджено в розмірі 7,3 грн. (тобто менше 60 центів), а це у 12–15 разів менше, ніж у цивілізованих країнах. У липні середня заробітна плата в Україні становила 3537 грн., або, за тодішнім курсом, 260 дол.; у бюджетній сфері

* Квазіфіскальний дефіцит — це прихований дефіцит бюджету, який існує паралельно з офіційним.

середній заробіток реально не перевищував 3000 грн., або 222 дол. Нині бідність працюючих родин вражає, і ця очевидність несе в собі колосальні політико-економічні загрози.

Як дуже влучно констатував А.А. Гриценко, інверсійний тип ринкової трансформації, поєднаний з процесами глобалізації, призвів до того, що Україна не вибудувала свій внутрішній ринок, не створила споживчий та виробничий попит і пропозицію, не задовольнила базові потреби населення, а відразу у визначальній частині приєдналася до фрагментів зовнішніх ринків як сировинний придаток [8, с. 8]. Незважаючи на це, передбачається майже удвічі зменшити обсяг державних інвестицій у реальний сектор економіки. Отже, політика надмірного “соціального номіналізму”, яку взяла на озброєння українська влада заради отримання від МВФ так званої “фінансової допомоги”, прирікає національну економіку на перманентну деградацію.

Такий далеко не повний перелік економічних, інвестиційних і соціальних обмежень (згадаймо відчутне підвищення тарифів ЖКГ) реалізується заради отримання мізерної суми другого траншу – 1,4 млрд. дол. При цьому мало хто знає, що гроші надійдуть до так званих “міжнародних валютних резервів”, а не для прямого розпорядження Кабінетом Міністрів України. Не випадково в “Основних засадах монетарної політики на 2014 рік” зазначено (під диктовку МВФ): “Національний банк *пильно стежитиме за стабілізаційним потенціалом міжнародних резервів, підтримуючи та посилюючи його*” [9, с. 7].

Умови й угоди стосовно формування та розміщення так званих міжнародних резервів України, які створювалися під егідою зарубіжних консультантів і на засадах юридичної “довірливості” попереднього керівництва НБУ до іноземних радників, були трансплантовані таким чином, що відповідні права фактичного власника набули (згідно з юридичною термінологією) ознак “нікчемних”. Як наслідок, міжнародні валютні резерви НБУ не можуть бути використані в Україні в періоди найбільшої необхідності. Академік В. Геєць, який у свій час очолював Раду НБУ, офіційно підтвердив: “...Не дай Боже, якщо частина наших резервів розміщена в банках, які в період світової кризи зазнали фіаско! Адже ніхто сьогодні документально не підтвердить нам, чи є ці гроші насправді та яким чином НБУ може скористатися цими резервами. <...> Рада НБУ не має повноважень для одержання первинних документів і перевірки реальної ситуації” [10]. Можливо, так звані “міжнародні валютні резерви” розміщено на території США за правилами, які не відомі ані главі Української держави, ані уряду, ані парламенту країни.

Отже, аналіз дає підстави стверджувати, що “жива” валюта, переказана НБУ на відповідний зарубіжний (розміщений у США) рахунок, одразу трансформується в так звані цінні папери, і за всі роки такої практики не було створено жодного прецеденту здійснення зворотної операції, тобто перетворення “цінних паперів” у долари. Не беручи до уваги реальних загроз та неухильно виконуючи настанови МВФ, НБУ нещодавно направив до міжнародних валютних резервів 210 млн. дол., попри те, що дані кошти гостро необхідні уряду для вирішення вкрай важливих проблем в Україні. І це лише початок валютного знекровлення країни. Загалом до кінця 2014 р. НБУ повинен накопичити, купуючи валюту на ринку, не менше 1 млрд. дол., щоб збільшити рівень так званих “чистих міжнародних резервів” до 11 млрд. дол. [11].

Відповідно до рекомендацій-вимог МВФ, у прискореному режимі (до середини 2015 р.) НБУ має запровадити режим інфляційного таргетування. Йдеться про те, що НБУ задля уникнення небажаних проявів інфляції (хоча остання — це всього лише механізм перерозподілу) має продовжити активно застосовувати такі попереджувальні заходи та методи: а) максимально обмежити динаміку грошових агрегатів; б) практикувати стерилізаційні операції; в) уповільнити рефінансування банківської системи; г) впровадити більш жорсткі правила формування банками обов'язкових резервів.

При цьому мало хто знає, що Національний банк України чітко дотримується домовленості з МВФ та Світовим банком щодо "паритетної емісійної політики", за якою гривнева емісія здійснюється пропорційно доларовим надходженням (зобов'язанням) Української держави. Чи не тому ніким не контролювана емісійна та валютна політика НБУ перманентно породжує гострі грошові дефіцити, а отже, провокує хронічний потяг держави, вітчизняних корпоративних утворень та органів місцевого самоврядування до зарубіжних валютних запозичень. Адже випущена в обіг у мінімальному обсягу гривнева маса лише частково йде на фінансування передбачених бюджетних програм.

Затверджені Національним банком України (і попередньо схвалені МВФ) "Основні засади грошово-кредитної політики на 2014 рік" декларують "*використання гнучкого (плаваючого) обмінного курсу гривні* [9, с. 7]. Така система курсотворення мінімізує участь НБУ на міжбанківському ринку з валютними інтервенціями. Як зазначається в Основних засадах, купівлю іноземної валюти НБУ здійснюватиме лише "*для підтримки міжнародних резервів в умовах необхідності значних обсягів виплат за борговими зобов'язаннями держави*" [9, с. 7]. Уважний читач одразу побачить ідеї та стиль рекомендацій МВФ — організації, яка, на наше переконання, за 2 десятиліття тісної співпраці з НБУ принесла непомірні загрози українській фінансовій системі, а отже, і національній економіці.

Нобелівський лауреат Р. Мандел, попри рекомендації МВФ, віддає перевагу саме фіксованому валютному курсу. Авторитетний учений вважає, що "через захоплення країн до так званого плаваючого валютного курсу МВФ дробить валютний простір на абсурдну кількість карликових валютних зон" [12].

Плаваючий курс — це ринковий індикатор для законодавчо чітко встановленої, сталої та ефективної ринкової економіки, яка спирається на дієздатні державні інститути. Україна не відповідає вказаним критеріям навіть у мінімально наближеному контексті. За таких умов відпускання "на волю" валютно-курсової політики провокує її непомірну волатильність і, таким чином, високі системні ризики, які масштабно розхитують внутрішній ціновий ринок та відчутно шкодять фінансово-економічним відносинам. Так званий ринковий, плаваючий валютний курс провокує некеровану динаміку гривні, її стрімке знецінення, а звідси — панічні настрої та стрибкоподібні цінові хвилі. Динаміка падіння реальних зарплат, пенсій, гривневих заощаджень у доларовому вимірі зашкалює. Щоб захиститися, населення за вільні кошти правдами і неправдами купує американську валюту.

Якщо подивитися на валютно-курсову політику у глобальному масштабі, то світова палітра режимів обмінних курсів виглядає так. Лише в 15 країнах національні валюти перебувають у вільному плаванні. В 39 країнах практикується "кероване плавання", тобто валютний коридор, за якого відхилення від сталої

динаміки не може перевищувати 5%. Водночас 45 країн (передусім, мусульманські держави, які не визнають валютних спекуляцій у принципі) практикують режим жорсткого, фіксованого валютного курсу. До речі, саме ці країни обійшла стороною глобальна фінансова криза 2008–2009 рр.

Сьогодні ми є очевидцями того, як з моменту запровадження плаваючого курсу гривня знецінюється спонтанно, щодня і в загрозливих проявах. Нинішній курс 13–15 грн. за 1 дол. – це далеко не межа. Подальша відсутність реальної протидії цій у край загрозливій тенденції провокує поступове зубожіння як працюючого населення, так і всіх суб'єктів соціальної сфери. Тому важливо невідкладно стабілізувати валютно-курсову політику шляхом жорсткої фіксації обмінного курсу гривні. Грубо, але доступно для розуміння: коли рух автомобіля стає некерованим, негайно тисни на гальма, а не на акселератор.

Неприпустимо, щоб НБУ й надалі виступав у ролі стороннього спостерігача. Необхідно жорстко зафіксувати обмінний курс (скажімо, 1 дол. = 12 грн.) на період поточного року і до кінця 2015 р. При цьому люфт між купівлею і продажем валюти в “обмінниках” не повинен перевищувати 3–5%. Сьогоднішньому анархічному безладу в курсообмінній пропорції необхідно покласти край. Тому НБУ має зобов'язати банки, які функціонують на території України, неухильно дотримуватися даної вимоги. Завдяки цьому вдасться заспокоїти цінові амплітуди на внутрішньому ринку, відновити кредитування реального сектору економіки, знівелювати найменші можливості для валютних спекуляцій з боку міжнародного спекулятивного капіталу та зарубіжних комерційних банків, які перебувають в Україні. Водночас загальмується запущений і надзвичайно уразливий для національної економіки мультиплікатор вартості обслуговування зовнішніх боргових зобов'язань.

Які аргументи свідчать на користь запровадження фіксованого валютного курсу? *По-перше*, фіксований курс заспокоїть цінову ситуацію на внутрішньому ринку. Тобто стабільний валютний курс – це надійна основа зниження інфляції. *По-друге*, усталений валютний курс посилює транспарентність обслуговування зовнішнього боргу. *По-третє*, стійка гривня – це важлива передумова гальмування експансії спекулятивного капіталу і водночас залучення до національної економіки капітальних інвестицій.

При запровадженні реально фіксованого валютного курсу останній не буде визначатися за наявною у країні доларовою масою та золотовалютним резервом. Вітчизняним ортодоксальним фундаменталістам така пропозиція здається вкрай радикальною. Однак, за словами К. Маркса, бути радикальним – означає розуміти явища і процеси в їх істинній суті.

Сьогодні для широкої громадськості не є великим секретом, що так званий “ринковий” підрахунок валютного курсу завжди супроводжувався тіньовими впливами й корупційними інтересами, а отже, і перманентно-спекулятивною суб'єктивністю. Фактично некерований державою курсовий режим був на руку зарубіжним кредиторам *, банкам – валютним спекулянтам, гравцям Forex-ринку та наближеним до керівництва НБУ особам, які мали можливість на випередження отримувати конфіденційну інформацію.

* Вітчизняний політикум зазвичай називає їх інвесторами. Однак, як правило, дані фінансові запозичення, по-перше, мають короткостроковий характер, по-друге, не трансформуються в капітальні ресурси, тобто оминають виробничу сферу.

Щоб не склалося враження про нашу тенденційність в оцінках МВФ, наведемо цілий ряд застережень Нобелівськими лауреатами щодо політики даної міжнародної фінансової структури.

Лауреат Нобелівської премії у галузі економіки Дж. Стігліц зазначав: "Сьогодні МВФ, як правило, надає позики лише тоді, коли країни урізають бюджетний дефіцит, підвищують податки та процентні ставки, що веде до скорочення економіки. Спроби застосовувати такі стратегії не до потужних країн, а до слабких і знесилених, таких як Аргентина, Еквадор, Румунія, Пакистан та Україна, були невдалими" [13].

Нобелівський лауреат Дж. Сакс зафіксував 173 випадки, коли країни, дотримуючись рекомендацій МВФ щодо жорсткої фінансової економії, відчутно погіршували макроекономічну та соціальну ситуацію і провокували жорсткі протистояння влади та суспільства [4, с. 9].

Нобелівський лауреат П. Кругман застерігав від сліпої догматичної боротьби з інфляцією, яку настійно проповідує МВФ: "Фатальне зменшення інфляції значно утруднює відновлення економіки. Наша мета має бути протилежною" [14, с. 33].

Які ж системні провали в рекомендаційних моделях валютно-кредитної політики повинен був продемонструвати МВФ, щоб отримати таку негативну оцінку Нобелівських лауреатів, яких важко запідозрити в політико-економічній тенденційності? Спираючись на ці рекомендації, центральні банки зарубіжних країн, і зокрема ЄС, передбачають стимулювання таких пріоритетних цілей, як довгостроковий економічний розвиток, стабільність цін на внутрішньому ринку, зростання зайнятості працездатного населення, саме з допомогою активного емісійного кредитування економіки. Однак така політика не рекомендується базовим валютним кредитором (МВФ) для практичного втілення центральним банком України.

Справжня мета, яку переслідує МВФ, усіляко змушуючи Україну демонструвати ліберальну валютну політику, — щоб наша держава забезпечувала монопольні фінансові інтереси доларового емітента навіть усупереч національним економічним інтересам. Ось черговий приклад. Прислухаючись до зарубіжних радників, нове керівництво НБУ прийняло відповідну Постанову *, в якій, зокрема, фізичним особам дозволено переказувати за межі України будь-яку суму в доларах. Проте необхідно прислухатись і до застережень А.А. Гриценка: "Якщо тільки виконувати рекомендації західних експертів, не враховуючи специфіку ситуації в Україні, то це призведе до поглиблення базової деструкції та похідних від неї економічних диспропорцій" [8, с. 11].

Тож актуальним було б запитання: чи здатна чинна монетарна влада керуватись у грошово-кредитній політиці, передусім у валютній, власним, тобто національним, розумом, а не омертвілими штампами МВФ? На наше переконання, це можливо лише за умови, якщо Національний банк, з одного боку, звільниться від безпрецедентної залежності від МВФ **, а з іншого — залежатиме від волі та

* Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 30 травня 2014 року № 328 : Постанова НБУ від 28.07.2014 р. № 449.

** У цьому сенсі досить показовим є лист МВФ, адресований наприкінці січня 2013 р. найвищим чиновникам Української держави, в якому прямо вказується, що "новий Голова НБУ має приймати важливі рішення в контексті очікувань фонду щодо майбутнього коригування політики НБУ" І сьогодні така позиція МВФ лише посилюється [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://eimg.pravda.com.ua/files/7/4/74d30bb-clipboard02.ipg>.

інтересів Української держави, тобто буде зобов'язаний узгоджувати основні засади монетарної політики з Президентом, Верховною Радою та Кабінетом Міністрів України, оскільки такою є загальносвітова практика.

Висновки

Верховна Рада України як єдиний законодавчий орган у країні не може і не повинна надалі залишатися лише констататором такого “статус-кво” центрального банку, за якого він робить що хоче, а відповідальність перед суспільством несуть парламент і уряд країни. Виходячи з цього необхідно:

1. Невідкладно внести принципово важливі зміни до Закону України “Про Національний банк України”, скасувавши перед цим нині чинні ст. 53 і 54.

Так, ст. 53 не допускає втручання органів законодавчої (Верховної Ради України) та виконавчої (Кабінету Міністрів України) влади в діяльність Правління та Ради НБУ. Це є безпрецедентним, якщо врахувати практику цивілізованих країн, центральні банки яких підпорядковано або Міністерству фінансів, або Державному казначейству. Фінансово-економічна криза в Україні, її вкрай загрозливості для суспільства і національної безпеки наслідки переконливо продемонстрували небезпеку абсолютної свободи та непідконтрольності НБУ. Ст. 54 забороняє НБУ не лише фінансувати, але й надавати прямі кредити для фінансування державних бюджетних витрат. Таким чином, вона змушує його йти на перманентні зовнішні позики. НБУ, займаючись офіційно дозволеними комерційними операціями і одночасно ігноруючи загальнодержавні проблеми, постійно накопичує та безконтрольно розпоряджається так званім “власним капіталом”.

2. Посилити відповідальність НБУ, вдосконаливши редакцію п. 1 ст. 9 та п. 5 ст. 51, де зауважено лише про *поінформування* Верховної Ради та Президента щодо Основних засад грошово-кредитної політики, які НБУ *розробляє і контролює* їх виконання.

3. Змінити редакцію ст. 42 (п. 8), яка дозволяє НБУ (у тому числі й уповноваженим банкам) на свій розсуд, не узгоджуючи ні з Верховною Радою, ні з Кабінетом Міністрів, здійснювати зарубіжне розміщення валютних резервів держави.

4. Звернути увагу на законодавчу некоректність ст. 42 (п. 7), якою дозволяється фактично тіньова торгівля (без квотування та ліцензування) банківськими металами, дорогоцінним камінням, пам'ятними та інвестиційними монетами з дорогоцінних металів та іншими цінностями.

5. Змінити редакцію ст. 5, чітко вказавши на обов'язок НБУ відраховувати до державного бюджету не менше 50% одержаного за поточний рік доходу, підвищивши відповідальність його керівництва за те, що фактична сума додатного балансу щороку не збігається з прогнозованою.

6. Доповнити ст. 34 пунктом, у якому чітко вказувалося б, що первинна гривнева емісія є власністю держави.

7. Запровадити оподаткування на зазначені у ст. 7, 31, 42 та 50 види комерційної діяльності і послуг, згідно з якими НБУ “має право встановлювати плату”, і вилучити ст. 4 і 5, які гарантують НБУ податковий імунітет на його навіть суто комерційні операції.

Хотілося б вірити, що Верховна Рада України, яка, сподіваємось, буде кардинально оновлена після жовтневих виборів, внесе суттєві зміни до нині чинно-

го Закону України "Про Національний банк України". Це стане першим кроком на шляху оздоровлення фінансової системи й економіки країни, оскільки центральний банк як особливий орган державного управління припинить обслуговувати інтереси та пріоритети зарубіжних фінансових організацій і структур.

Список використаної літератури

1. Гець В.М., Гриценко А.А. Вихід з кризи (Роздуми над актуальним у зв'язку з прочитаним) // Економіка України. — 2013. — № 6. — С. 4–19.
2. Ковальчук Т.Т. Глухі кути ортодоксального монетаризму // Голос України. — 1996. — 14 листопада. — С. 6–7.
3. Ковальчук Т.Т. Макроекономічні й фінансові проблеми суверенної України // Банківська справа. — 1997. — № 4. — С. 15–33.
4. Налагодження ефективної співпраці з МВФ потребує впровадження нових підходів. Нотатки з круглого столу // Вісник НБУ. — 2014. — № 7. — С. 6–11.
5. МВФ надає Україні транш кредиту в рамках затвердженої програми "стенд-бай" // Вісник НБУ. — 2014. — № 8. — С. 6–7.
6. Пол Кругман коментує фінансову ситуацію в США [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://ipulsar.net/newsnew-773.html>.
7. IMF Assesses New Era of Monetary Policy [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.imf.org/exstrenal/pubs/ft/survey/so/2013/POL051613A.ytm>.
8. Гриценко А.А. Системна криза як наслідок базової деструкції економіки України та шляхи її подолання // Вісник НБУ. — 2014. — № 5. — С. 8–12.
9. Основні засади грошово-кредитної політики на 2014 рік // Вісник НБУ. — 2014. — № 6. — С. 5–9.
10. Гець В. Никто не знает, что с нашими валютными резервами // Газета "2000". — 2009. — № 3–4.
11. Довга дорога до траншу // Дзеркало тижня. — 2014. — 22 серпня. — С. 1–6.
12. Видатні економісти та сучасна практика. Енциклопедичний довідник. — К. : УАФР, 2011. — С. 392.
13. Стігліц Дж. Глобалізація та її тягар. — К. : Академія, 2003. — С. 35.
14. Кругман П. Возвращение Великой депрессии? ; [пер. с англ.]. — М. : Эксмо, 2009. — 336 с.

References

1. Heets' V.M., Grytsenko A.A. *Vykhid z kryzy (Rozdumy nad actual'nym u zv'yazku z prochytanym)* [The way out from a crisis (Reflections about actual things after the reading)]. *Ekonomika Ukrainy — Economy of Ukraine*, 2013, No. 6, pp. 4–19 [in Ukrainian].
2. Koval'chuk T.T. *Glukhi kuty ortodoksal'nogo monetaryzmu* [Deadlocks of the orthodox monetarism]. *Golos Ukrainy — Ukraine's Voice*, November 14, 1996, pp. 6–7 [in Ukrainian].
3. Koval'chuk T.T. *Makroekonomichni i finansovi problemy suverennoi Ukrainy* [Macroeconomic and financial problems of independent Ukraine]. *Bankivs'ka Sprava — Banking*, 1997, No. 4, pp. 15–33 [in Ukrainian].
4. *Nalagodzheniya efektyvnoi spivpratsi z MVF potrebuie vprovadzhennya novykh pidkhodiv. Notatky z kruglogo stolu* [The establishment of the efficient collaboration with IMF will require one to introduce new approaches. Notes from the round table]. *Visnyk*

Nats. Banku Ukrainy – Bull. of the Nat. Bank of Ukraine, 2014, No. 7, pp. 6–11 [in Ukrainian].

5. *MVF nadae Ukraini transh kredytu v ramkakh zatverdzhenoï programy “stend-bai”* [IMF gives the credit tranche in the frame of the approved “stand-by” program to Ukraine]. *Visnyk Nats. Banku Ukrainy – Bull. of the Nat. Bank of Ukraine*, 2014, No. 8, pp. 6–7 [in Ukrainian].

6. *Pol Krugman komentiruet finansovuyu situatsiyu v SShA* [Paul Krugman comments the financial situation in the USA], available at: <http://ipulsar.net/newsnew-773.html> [in Russian].

7. IMF assesses new era of monetary policy, available at: <http://www.imf.org/exstrenal/pubs/ft/survey/so/2013/POL051613A.ytm>.

8. Grytsenko A.A. *Systemna kryza yak naslidok bazovoi destruktivnoï ekonomiky Ukrainy ta shlyakhy ii podolannya* [The system crisis as a consequence of the basic destruction of Ukraine’s economy and ways to overcome it]. *Visnyk Nats. Banku Ukrainy – Bull. of the Nat. Bank of Ukraine*, 2014, No. 5, pp. 8–12 [in Ukrainian].

9. *Osnovni zasady groshovo-kredytної polityky na 2014 rik* [Main principles of the monetary policy in 2014]. *Visnyk Nats. Banku Ukrainy – Bull. of the Nat. Bank of Ukraine*, 2014, No. 6, pp. 5–9 [in Ukrainian].

10. Heets V. *Nikto ne znaet, chto s nashimi valyutnymi rezervami* [Nobody knows the state of our currency reserves]. *Gazeta “2000” – Newspaper “2000”*, 2009, No. 3–4 [in Russian].

11. *Dovga doroga do transhu* [A long way to the tranche]. *Dzerkalo Tyzhnya – Week’s Mirror*, August 22, 2014, pp. 1–6 [in Ukrainian].

12. *Vydatni ekonomisty ta suchasna praktyka. Entsyklopedychnyi dovidnyk* [Outstanding Economists and Modern Practice. Encyclopedic Handbook]. Kyiv, UAFR, 2011, p. 392 [in Ukrainian].

13. Stiglitz J. *Globalizatsiya ta Ii Tyagar* [Globalization and Its Discontents]. Kyiv, Akademiya, 2003, p. 35 [in Ukrainian].

14. Krugman P. *Vozvrashchenie Velikoi Depressii?* [The Return of Depression Economics]. Moscow, Eksmo, 2009 [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 1 вересня 2014 р.
